

MED TANKE PÅ FRAMTIDEN

Av fil. dr THEDE PALM

Olika framtidsprofetior diskuteras i denna artikel av forskningschefen vid Militärhögskolan, fil. dr Thede Palm, som särskilt uppehåller sig vid den franske militärskriftställaren F. O. Miksches försök att framställa de stora världsproblem, som han tror skall möta oss under de närmaste 10—15 åren.

Ingenting är så lätt att profetera om som om framtiden, heter ett uttryck. Därmed menas, att det man säger inte kan kontrolleras, och alltså kan man tala fritt. När den tid kommer, då kontrollen skulle sätta in, är profeterandet glömt, och ingen lyssnar på profeten som till äventyrs fått rätt och som går omkring och upprepar: Vad var det jag sade?

Men framtiden är lång, och vår inställning till den och till vad den skall föra med sig är olika i proportion till avståndet från vår egen tid. Olyckor — ty det är mestadels fråga om olyckor — som beräknas inträffa om 25 eller om 100 år berör oss föga. Mycket kan hända innan dess, säger vi, och demonstrerar därmed vår skepsis. Men om väderlekstjänsten förklarar att det skall regna i morgon, är vi övertygade om att det blir så, och om finansministern medger att närmaste år kommer att medföra en inflation på 8 %, betvivlar vi det inte; snarare tror vi att han tagit till i underkant. Vår erfarenhet säger oss, att olycksprofeterna har rätt.

En fransk militärskriftställare F. O. Miksche har gjort ett försök att framställa de stora världsproblem, som han tänker sig skall möta oss under de närmaste 10—15 åren (*Kapitulation ohne Krieg. Die Jahre 1970—1980*. Stuttgart, Seewald Verlag 1965). Att han skriver på tyska beror på att han är född i Sudettyskland: man kan förmoda att främlingslegionen haft något att göra med hans karriär. Han är dessutom ganska sur och

från. Den bild, han målar upp av framtiden, lämnar ingen plats för glada och optimistiska utrop.

Endast Australien stabilt

Vi lever i en värld, säger Miksche, som befinner sig i politisk omvälvning och där endast Australien framstår som stabilt. I de nya stater, som uppstått på kolonialväldenas ruiner, frodas diktaturer, och demokratiska regimer var där från början osannolika. Striden om maktsfärer är i full gång. Särskilt i Afrika skär sig intressena mellan de tre supermakterna USA, Sovjetunionen och Kina. Att Kina utvecklas till en supermakt kan endast hindras med ett preventivkrig, men vilken av de två andra supermakterna som kommer att föra detta krig står öppet. Befolkningsexplosionen i Kina medför i varje fall att kineserna tränger utanför landets alla gränser. De kommer att möta ryssarna i norr och i väster och USA i Sydostasien. Också i Indien kommer de att tränga in, om Sovjetunionen ger upp sitt skydd av detta land. Europa får sina egna problem. De västerländska demokratierna blir hårt klämda, om de inte sluter sig samman i ett västeuropeiskt block som kan hålla sig fritt från USA och samtidigt möta den expanderande kommunismen inom sina egna områden och söder om Medelhavet.

En mängd iakttagelser, som Miksche gör, är träffande och sanno-

likt riktiga, även om ibland bitterheten förtar något av intrycket. Om USA har han intet gott att säga. Han menar att det ibland verkar som om Förenta Staterna vore hedersledamot av den antikoloniala klubben: de uppmanar med förkärlek andra att finna sig tillrätta med beslut (Suez, Kashmir, Cypern) som de själva aldrig skulle acceptera. Om de forna kolonialmakterna konstaterar han, att "gårdagens herrar försäkrar att de inte har något emot att åt oerfarna händer anförtro värden, som generationer skapat". Kolonierna framstår under förenad amerikansk och sovjetrysk propaganda som något omoraliskt och förkastligt. Men var de det? Skulle de nya områden, dit européer allt från de stora upptäckternas tidevarv trängde fram, ha fått ligga för fäfet, ibland i väntan på att något stenåldersfolk skulle genomgå århundradens utveckling för att till sist kanske bli kapabla att ta hand om dem?

FN:s oförmåga

Så kan man ju resonera, men man kan inte bortse ifrån att det gamla kolonialsystemet gick mot sin upplösning, delvis därför att en del kolonier nått ett stadium då de kan ta vara på sig själva. Även sådana som inte kan det, t. ex. Indien, var av flera skäl moget för en ny styrelse. Att övergången blev för brådstörtad för andra, gav Kongo ett lysande exempel på. Risker följer för

hela världen av denna upplösning av administrativa enheter och deras omvandling till allt för små nationalstater. I höst blir Bechuana-land till Botswani, med 1 miljon invånare. Att landet får säte i FN är otvivelaktigt, med rösträtt i församlingen eller lika stort formellt inflytande som t. ex. Sverige eller USA. Kan någon på allvar tro, att detta skall kunna fortsätta? En mängd nya stater kommer snart att upptäcka, att den fond för hjälp, som de väntar sig från denna höga inrättning, helt enkelt inte existerar. Om de är tillfreds med moraliskt stöd, kan sådant fortfarande åstadkommas. Militär hjälp finns ingen att ge — om ingenting talar för övrigt Miksche med sådant isande förakt som om ”de tapp-ra blåhjälmarna” — och ekonomisk hjälp lär till sist endast stå till förfogande på politiska villkor.

Beträffande de nya staterna i Afrika konstaterar Miksche, att de egentligen inte visat sig intresserade av kommunismen på annat sätt än att de genom den lärt sig hur en minoritet kan behärska en majoritet. Demokratiska talesätt döljer också hos dem diktaturerna. Men utvecklingen går mot en kommunistisk infiltration, och detta i första hand i länderna längs Medelhavet. Därifrån inleds redan nu ett arabiskt framträngande söderut. Religionen tas till hjälp. ”Kristendomen är de rika vitas religion, muhammedanismen är de fattiga

svartas.” Längre fram kommer också kommunismen att via arabvärlden gå söderut och överta det svarta Afrika, som under tiden underhålls med subsidier från Västeuropa och från USA.

Perspektivet är inte tilltalande, men tänkvärt, och måhända oriktigt. Men med det sista får man inte slå sig till ro. En sak, som kan göras, är att sprida kännedom om innebörden av det kommunistiska koexistensbegreppet: ”fred” mellan staterna men fria möjligheter för all slags kommunistisk offensiv. Det hör till det paradoxala, att det finns s. k. statsmän, som tror sig främja demokratiens sak genom att falla undan för östliga diktatorer. Att, som Miksche rekommenderar, stoppa mesta möjliga av Västeuropas handel med östländerna (han kallar denna handel med långa krediter ”utvecklingshjälp”) lär däremot inte vara praktikabelt. För övrigt kan man försöka att placera den u-hjälp, som ligger i tiden och som kommer att ges hur nedslående resultaten än är i dag, på ett sådant sätt, att den också i längden blir till styrka. Härom kan man rekommendera en annan framtidstro än Miksches, i ett kapitel i Erik Anners och Gustaf Delin, *Framtidens politiska villkor*.

Människors ofullkomlighet

I denna skrift finns för övrigt ett påstående, som ställer alla profeter inför ett dilemma. När man plane-

rar för framtiden, säger de båda författarna, räcker det inte att tycka det ena eller det andra. Man måste veta. Med teknikens hjälp är det möjligt att se hur det ena eller andra projektet kommer att slå ut under olika givna förutsättningar. Sedan får man satsa på de rätta.

Resonemanget är utmärkt och läsvärt. Men när skuggor faller över framtiden, beror det inte på datamaskiners utan på människors

ofullkomlighet. Man minns skottet, som ändade president Kennedys liv. Man tänker, att om han fått leva, hade inte USA drivit in i ett krig i Vietnam som det inte kan ta sig ur, då hade kanske inte generaler i Pentagon talat om kriget mot Kina som en självklarhet, då hade kanske inte det nya barbariet i Kina som vi nu upplever fått lov att bryta ut. Vilken datamaskin kan förutse kaos?

OM förvaltningens oavhängighet

Icke utan förvåning har man kunnat iakttaga, att demokratiens enligt egna utsagor hängivnaste försvarare stå relativt likgiltiga till problemet om förvaltningens oavhängighet. I själva verket hör den beroende förvaltningen främst hemma i diktaturstater. Oavhängigheten måste vara omistlig i en folkstyrelse, som icke vill prisge rättssäkerheten, människornas känsla av trygg tillit till de verkställande organens opartiskhet, ämbetsmännens förvissning om att få avancera icke efter meriterna i politisk anpassningsförmåga utan efter "förtjänst och skicklighet".

Svensk Tidskrift 1936